

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci žalobkyně: **E. K.**, zastoupené JUDr. Milanem Pivovarčíkem, advokátem se sídlem Žižkovo nám. 7, Znojmo, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 26. 5. 2008, č. j. 3411-9012-2.4.2008-384/PR 1, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soud v Brně ze dne 31. 3. 2009, č. j. 34 Cad 144/2008 – 16,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 31. 3. 2009, č. j. 34 Cad 144/2008 – 16, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) včasnou kasační stížností napadla shora uvedený rozsudek, kterým byla zamítnuta její žaloba a bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení. Ve správním řízení žalovaná zamítla odvolání žalobkyně proti rozhodnutí Okresní správy sociálního zabezpečení Znojmo č. j. 31005/110/6311/9/2008/Přepł.–R/AŠ ze dne 6. 3. 2008 a toto rozhodnutí potvrdila. Rozhodnutím správního orgánu I. stupně byla žalobkyni podle § 48 odst. 2 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, uložena povinnost vrátit přeplatek na peněžité pomoci v mateřství za období 24. 4. 2006 do 7. 1. 2007 v celkové výši 8288 Kč.

Krajský soud v Brně v odůvodnění rozsudku uvedl, že se podle § 51 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, (dále „s. ř. s.“) dotazoval účastníků, zda souhlasí s tím, aby ve věci rozhodl bez nařízení jednání. Žalobkyni byla výzva doručena dne 5. 2. 2009, ve stanovené lhůtě dvou týdnů se nevyjádřila, soud tedy ve věci rozhodl dne 31. 3. 2009 podle § 51 s. ř. s. bez nařízení jednání. Posléze bylo zjištěno, že žalobkyně podáním ze dne 23. 2. 2009, které bylo podáno k poštovní přepravě dne 2. 3. 2009 a soudu doručeno dne 3. 3. 2009, soudu sdělila, že požaduje, aby bylo ve věci nařízeno jednání. Toto podání

však bylo omylem zařazeno do jiného spisu a soud si v době rozhodování nebyl vědom, že žalobkyně po stanovené lhůtě požadovala nařízení jednání.

Krajský soud ze správního spisu zjistil, že žalobkyně dne 24. 4. 2006 předložila správnímu orgánu I. stupně vyplněný a podepsaný tiskopis, kterým uplatnila nárok na peněžitou podporu v mateřství, ve kterém uvedla den nástupu na mateřskou dovolenou 24. 4. 2006. Žalovaná měla k dispozici dohodu o pracovní činnosti ze dne 24. 1. 2006. Tento doklad byl nezbytný k prokázání vzniku nároku na peněžitou pomoc v mateřství podle § 3 a § 6 zákona č. 88/1968 Sb., který mimo jiné předpokládá existenci pojistného poměru ke dni nástupu na mateřskou dovolenou a vzniku nároku na peněžitou pomoc v mateřství.

Žalobkyně řádně uplatnila nárok na peněžitou pomoc v mateřství, splnila rovněž podmínku, že byla účastna nemocenského pojištění, což prokázala dohodou o pracovní činnosti ze dne 24. 1. 2006 a uvedla, že na mateřskou dovolenou nastoupí 24. 4. 2006. Od tohoto data jí byla přiznána peněžitá pomoc v mateřství, která má svou podstatou nahrazovat dosavadní příjem z činnosti zakládající účast na nemocenském pojištění. Peněžitá pomoc v mateřství nenáleží za období, za které náleží zaměstnankyni započitatelný příjem. Podstatné je, že žalobkyně uvedla jako den nástupu na mateřskou dovolenou den 24. 4. 2006. Žádost o peněžitou pomoc v mateřství nelze vykládat jinak, než že žadatelka žádá o dávku, nahrazující dosavadní mzdu, neboť přerušuje svoji pracovní činnost, za kterou jí náleží započitatelný příjem. Již podáním této žádosti dává najevo, že od data 24. 4. 2006 nebude pobírat započitatelný příjem. Pokud i nadále tento příjem pobírala, lze jednoznačně podle krajského soudu konstatovat, že zamlčela rozhodnou skutečnost a tím zavinila, že dávka peněžitě pomoci v mateřství jí byla vyplacena neprávem. V souladu s § 48 odst. 2 zákona č. 54/1956 Sb. je proto povinna vzniklý přeplatek vrátit. Z uvedených důvodů Krajský soud v Brně proto podle § 78 odst. 7 s. ř. s. žalobu zamítl jako nedůvodnou.

Stěžovatelka podala kasační stížnost z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Stěžovatelka předně uvedla, že dne 28. 1. 2009 byla vyzvána krajským soudem, aby uvedla, zda souhlasí, aby soud rozhodl o žalobě bez nařízeného jednání. Dne 23. 2. 2009 soudu ve smyslu § 51 odst. 1 s. ř. s. sdělila, že se chce zúčastnit nařízeného jednání. Stěžovatelka chtěla soudu při tomto jednání dokázat, že nezavinila, že jí peněžitá dávka byla vyplacena neprávem, a proto není její povinnost přeplatek na dávkách nemocenského pojištění ve výši 8288 Kč vrátit. Měla obavu, že soud rozhodne bez objektivně zjištěného skutkového stavu, což se dle stěžovatelky v projednávané věci i stalo. Dne 31. 3. 2009 totiž krajský soud rozhodl bez účasti stěžovatelky, aniž by byla vyslechnuta s tím, že její přípis ze dne 23. 2. 2009, ve kterém žádala o osobní účast na jednání, byl omylem založen do jiného spisu. Tímto postupem soudu došlo podle stěžovatelky k porušení příslušných ustanovení s. ř. s., zároveň bylo porušeno základní právo účastníka na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Krajský soud rozhodl, aniž spolehlivě prověřil tvrzení účastníka a zabránil tomu, aby se účastník stanoveným způsobem mohl domoci svého práva u nezávislého a nestranného soudu a aby byly jeho důkazy řádně projednány a bylo o nich rozhodnuto. Účastníkovi řízení tak bylo odejmuto jeho základní právo na obhajobu.

Stěžovatelka dále zrekapitulovala průběh správního řízení, které vyústilo vydáním rozhodnutí o vrácení přeplatku a vyzdvihla zejména skutečnost, že byla zaměstnankyní žalované nesprávně informována o podmínkách pobírání peněžitě podpory v mateřství, žádost sama neiniciovala, ale jednala na doporučení žalované. Podle stěžovatelky došlo k pochybení žalované, neboť za stavu, kdy byla přihlášená k nemocenskému pojištění ode dne 20. 2. 2006 z titulu dohody o pracovní činnosti, jí žalovaná vypočetla dávku pomoci v mateřství ve výši 332 Kč

v rozporu se zákonem, a to za situace, kdy žalovaná musela vědět, že stěžovatelka má od ledna 2006 příjem ve výši 1000 Kč měsíčně na základě dohody o pracovní činnosti.

Stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud rozsudek Krajského soudu v Brně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Vyjádření žalované ke kasační stížnosti nebylo podáno.

Nejvyšší správní soud, vázán rozsahem a důvody podané kasační stížnosti (ust. § 109 odst. 2, 3 s. ř. s.), přezkoumal napadený rozsudek a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná v tom směru, že v řízení před krajským soudem došlo k vadě, která může mít za následek nezákonné rozhodnutí ve věci samé (ust. § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.).

Podle ust. § 51 odst. 1 s. ř. s., soud může rozhodnout o věci samé bez jednání, jestliže to účastníci shodně navrhli nebo s tím souhlasí. Má se za to, že souhlas je udělen také tehdy, nevyjádří-li účastník do dvou týdnů od doručení výzvy předsedy senátu svůj nesouhlas s takovým projednáním věci; o tom musí být ve výzvě poučen.

Toto zákonné ustanovení stanoví předpoklady, kdy může soud o žalobě rozhodnout bez jednání. Pravidlem při soudním rozhodování je vždy nařízení jednání, aby byla zachována zásada ústnosti a veřejnosti soudního jednání (srov. též čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, čl. 96 odst. 2 Ústavy České republiky). Výjimkou z této zásady je možnost soudu projednat věc bez nařízení jednání, tato výjimka však musí být vykládána zejména s ohledem na zájmy účastníka řízení, neboť je to tento účastník řízení, o jehož právech se rozhoduje a tento účastník také s řízením disponuje.

V projednávané věci byla výzva krajského soudu s dotazem, zda stěžovatelka souhlasí s tím, aby soud rozhodl bez nařízení jednání, doručena stěžovatelce dne 5. 2. 2009. Ve stanovené lhůtě dvou týdnů se stěžovatelka nevyjádřila, krajský soud proto dne 31. 3. 2009 rozhodl bez nařízeného jednání. Je ovšem nesporné, že stěžovatelka ve svém řádně označeném podání ze dne 23. 2. 2009, které bylo krajskému soudu doručeno dne 3. 3. 2009, trvala na své účasti při jednání a mimo jiné uvedla, že chce předložit materiály, ze kterých bude patrné, že vznik přeplatku byl zaviněn jednáním zaměstnankyně žalované. Krajský soud však při svém rozhodování na toto podání reagoval až po vyhlášení rozsudku při vyhotovení rozsudku v jeho odůvodnění, kdy pouze konstatoval, že podání bylo omylem založeno do jiného soudního spisu a v době rozhodování si tedy nebyl vědom, že žalobkyně po stanovené lhůtě požadovala nařízení jednání.

Za této situace Nejvyšší správní soud shledal důvodnou kasační námitku vady řízení před krajským soudem, spočívající v rozhodnutí o věci samé bez nařízení jednání, neboť dospěl k závěru, že krajský soud pochybil, rozhodl-li o věci bez nařízení jednání za situace, kdy měl k dispozici vyjádření stěžovatelky, že s rozhodnutím o věci samé bez jednání v řízení vedeném o žalobě proti rozhodnutí ohledně povinnosti vrátit přeplatek na peněžité pomoci v mateřství, nesouhlasí. Na tom nemůže nic změnit ani organizační pochybení krajského soudu, který si existence uvedeného vyjádření při vyhlášení rozsudku nebyl vědom.

Nejvyšší správní soud na podporu výše uvedeného závěru níže zmiňuje i svou dřívější judikaturu vztahující se k obdobným právním otázkám:

Otázkou vady řízení před soudem spočívající v nenařízení jednání i přes vyjádření nesouhlasu účastníka řízení se již Nejvyšší správní soud zabýval, když např. ve svém rozsudku

ze dne 29. 11. 2005, č. j. 4 As 46/2004 – 58 (dostupném na www.nssoud.cz) vyjádřil, že zamítl-li soud žalobu bez jednání poté, co na výzvu předsedy senátu (§ 51 odst. 1 s. ř. s.) vyjádřil účastník řízení s takovým postupem nesouhlas, je kasační stížnost podaná z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. pro vadu řízení spočívající v tom, že byla účastníku odeprána možnost jednat před soudem, důvodná.

Nejvyšší správní soud považuje na tomto místě za potřebné zmínit i svou judikaturu ohledně otázky vyjádření nesouhlasu s rozhodnutím o věci samé bez jednání po marném uplynutí dvoutýdenní zákonné lhůty podle ustanovení § 51 odst. 1 s. ř. s., ale před rozhodnutím o žalobě. Ve svém rozsudku ze dne 27. 7. 2006, č. j. 2 Azs 216/2005 - 50 (dostupném na www.nssoud.cz) vyjádřil, že pokud marně uplyne dvoutýdenní zákonná lhůta podle § 51 odst. 1 s. ř. s., neznamená to, že by účastník řízení pozbyl práva požadovat nařízení jednání k projednání věci a že, pokud svůj nesouhlas s takovým postupem účastník řízení soudu sdělí do doby, než je o žalobě rozhodnuto, je nutné vycházet z toho, že s projednáním věci bez nařízení jednání nesouhlasí.

Lze tak uzavřít, že pokud stěžovatelka svůj nesouhlas s rozhodnutím o věci samé bez nařízeného jednání sdělila po uplynutí lhůty podle ust. § 51 odst. 1 s. ř. s. do doby, kdy bylo o žalobě rozhodnuto, bylo povinností krajského soudu tento její procesní návrh respektovat.

V daném případě tímto způsobem krajský soud nepostupoval a došlo tak k vadě, jež mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé (§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.), a proto Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení (ust. § 110 odst. 1 s. ř. s.).

V dalším řízení krajský soud nařídí jednání a při něm žalobu projedná.

Pro úplnost pak Nejvyšší správní soud dodává, že v tomto svém rozhodnutí zatím nikterak nehodnotil důvody, pro které krajský soud žalobu zamítl, neboť se zaměřil pouze na otázku naplnění podmínek pro postup podle ust. § 51 odst. 1 s. ř. s.

V novém rozhodnutí pak krajský soud rozhodne též o nákladech řízení v řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. listopadu 2009

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu